

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1916 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av återremiss av lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga.

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Alexanderson*), Trana, Gezelius, Stårner, Knut Larsson, greve Spens, Dahl, Lars Olsson, Schotte, Lindqvist i Stockholm*), Gustafsson i Örebro, Karlsson i Fjäl, Borg, Westman*), Zelahn*) och Lindqvist i Kosta.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I utlåtande nr 18 i anledning av till lagutskottet hänvisade lika-lydande motioner, väckta av herrar *Clason* och *Roos* i första kammaren, nr 75, samt herrar *Lindman*, *Hildebrand* och *Lübeck* i andra kammaren, nr 121, hemställde utskottet, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke i lagstiftningen böra införas stadganden om straff, ej mindre för den som i uppsåt att undandraga sig värnplikt gör sig oduglig till krigstjänst, än även för simulation av inskrivningsskyldig vid inskrivningsförrättning eller av krigsman under vapenövningstiden, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill Kungl. Maj:t kan finna anledning föreligga.»

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hava vid behandling av detta utlåtande kamrarna återremitterat utlåtandet till utskottet.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 9 saml. 22 häft. (Nr 29.)

Av vad som förekommit vid ärendets behandling i kamrarna framgår, att syftemålet med ärendets återförvisning varit att bereda utskottet tillfälle rätta ett förbiseende, som vid utlåtandets avfattande ägt rum.

I ovanberörda motioner hade yrkats, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under överbägande, vilka åtgärder som böra vidtagas till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga och för riksdagen framlägga det förslag i ämnet, vartill utredningen kan föranleda».

*Motionärer-
nas
motivering.*

Till stöd för den i motionerna gjorda hemställan hava motionärerna anfört:

»Under det senaste halvåret har den allmänna uppmärksamheten riktats på behovet av lagstadganden till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga.

Frågan härom upptogs vid 1915 års riksdag inom första kammaren i motionen nr 61, däri hemställdes, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga. Kammarens tillfälliga utskott stannade vid att avstyrka bifall till motionen, vars utredningsyrkande dock bifölls med 85 röster mot 36. Genom andra kammarens avslag å motionen förföll frågan vid denna riksdag.

Under riksdagsbehandlingen anbefalldes Kungl. Maj:t efter hemställan av andra kammarens andra tillfälliga utskott arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse att avgiva yttrande i frågan. Sjukvårdsstyrelsen anförde följande:

'Enligt från arméns läkare inkomna rapporter och årsberättelser förekomma försök till simulation mindre ofta, vid inskrivningsförrättningarna än vid sjukvisitationerna under utbildningstiden.

Ehuru dylika försök att genom föregivna kroppsfel och sjukdomar undandraga sig eller erhålla en tillfällig lindring i militärtjänsten endast undantagsvis torde krönas med framgång, försvåra de dock i alla fall i hög grad militärläkarnas arbete. Läkaren tvingas sålunda av militära tjänstehänsyn att vid bedömandet av de sjukanmäldas åkommor utgå från en mera kritisk ståndpunkt och mången gång skulle detta kunna bidra till att verkligt sjukas intressen undanskymmas och att de måhända orättvist bedömas.

De försök till simulation, som undgå upptäckt, skada armén dels därigenom, att de värnpliktiges antal eller utbildning minskas, dels

därigenom att det dåliga exemplet menligt inverkar på karaktären hos de simulerandes kamrater.

Simulation är således att anse såsom ett moraliskt lyte, som i hög grad försvårar militärläkarnas mönstrings- och visitationsverksamhet samt i avsevärd mån skadar armén även i vissa militära hänseenden.

Sjukvårdsstyrelsen finner alltså, att denna företeelse är av sådan betydelse, att densamma kräver särskilda åtgärder för att kunna med framgång bekämpas. Visserligen finnas redan nu föreskrifter i strafflagen för krigsmakten (§ 143), varigenom avslöjade simulanter kunna befordras till straff, men, såsom motionären även antytt, med tillämpning av straffbestämmelserna drabbar man endast enstaka yttringar och följer av simulation och närbesläktade företeelser, men ernår icke att hämma själva källan till olägenheterna i fråga — de nu i det närmaste riskfria möjligheterna att genom bedrägliga uppgifter ernå frikallelse från värnpliktens fullgörande. Härtill kommer jämväl, att läkarna dels av humana skäl, dels av formella orsaker, såsom de invecklade rättsliga procedurerna, endast i undantagsfall vilja eller kunna bidra till avslöjade simulanter bestraffning.

På grund av vad ovan anförts, finner sig styrelsen böra förorda den av motionären föreslagna utredningen såsom innebärande utsikter till simulationens kraftigare bekämpande.

Gällande föreskrifter i ämnet innefattas:

dels i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914, §§ 59 och 129, dels i värnpliktslagen den 14 september 1914, § 16, mom. 1, dels i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående läkareundersökning av dem, som söka fast anställning vid krigsmakten, samt av värnpliktiga den 22 januari 1915, §§ 17, 18 och 20, dels slutligen i kungl. arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses efter 1915 års riksdag utfärdade reglemente till ledning vid läkareundersökning av dem, som söka fast anställning vid krigsmakten, samt av värnpliktiga (besiktningsreglemente).

Önskvärdheten av en revision utav gällande lagstiftning i ämnet har redan före 1915 års riksdag från officiellt håll framhållits. Sålunda yttrade den av Kungl. Maj:t den 1 april 1901 tillsatta kommittén för revision av strafflagen för krigsmakten m. m. i motiven till sitt betänkande och förslag vid § 60 av förslaget till strafflag för krigsmakten (§ 59 i nu gällande lag) följande:

'Ifrågavarande § gäller endast krigsman. Sådan gärning, som där omtalas, synes emellertid böra medföra ansvar, även då den begås av annan i uppsåt att göra sig oduglig till fullgörande av hans krigstjänstskyldighet, vare sig denna lyder under nämnda lag eller ej. Ett

stadgande med dylik omfattning skulle dock tydligen falla utom den utstakade ramen för den särskilda strafflagen för krigsmakten. Kommittén har därför i detta sammanhang endast ansett sig böra framhålla önskvärdheten därav att — i likhet med vad som är förhållandet i åtskilliga främmande länder, däribland även Norge enligt dess nya allmänna strafflag av den 22 maj 1902 (§ 134) — i allmänna strafflagen införes ett stadgande i syfte, att envar, som på sätt i nu ifrågavarande § i strafflagen för krigsmakten sägs, i uppsåt att undandraga sig sin värnplikt, gör sig oduglig till krigstjänst, därför underkastas lämpligt ansvar, vilket emellertid skäligen torde böra sättas lägre, än vad som enligt förevarande § gäller för krigsman, vilken på sådant sätt uppsåtligt undandraget sig sin krigstjänstskyldighet.'

Vid behandlingen inom lagrådet den 7 februari 1914 av förslaget till strafflag för krigsmakten m. m. yttrade lagrådet i anslutning till kommitténs ovannämnda uttalande följande:

'Att vad sålunda av kommittén anförts är riktigt, lärer icke kunna förnekas, om ock saken ej torde vara av synnerlig vikt. Men i detta sammanhang har uppkommit en annan fråga, som synes äga större praktisk betydelse. Erfarenheten har visat, att i mycket stor utsträckning krigsmän söka komma från tjänstgöringsskyldighet genom att föregiva en sjukdom eller fel, som skulle omöjliggöra sådan. Understundom antaga dylika företeelser rent av epidemisk karaktär. Olika meningar torde råda därom, huruvida med gällande bestämmelser sådan simulation skulle kunna straffas. Det synes för den skull lagrådet lämpligt att — såsom t. ex. skett i den norska lagen — ett stadgande införes, som omedelbart avser dessa fall. Högre straff än disciplinstraff lärer icke böra bestämmas, och torde mål om simulation lämpligen alltid böra gå till domstol.'

Såsom ovannämnda kommitté och lagrådet framhållit, innehåller den norska rätten mera effektiva bestämmelser i ämnet än vår rätt.

§ 134, mom. 1, av 'Almindelig Borgerlig Straffelov av 22 Mai 1902', är sålunda av följande lydelse:

'Den, som, i hensigt at unddrage sig sin værnepligt her i landet, ved lemlæstelse eller paa anden maade gjør sig ubrugbar til krigstjeneste, eller som medvirker til, at nogen i saadan hensigt gjøres ubrugbar til krigstjeneste, straffes med fængsel indtil 1 aar.'

Och i § 36 av 'Militær Straffelov av den 22 Mai 1902' heter det:

'Den, som i hensigt at unddrage sig sin militære tjeneste ved lemlæstelse eller paa anden maade gjør sig helt eller delvis ubrugbar

dertil, eller som medvirker til, at nogen anden i saadan hensigt gjøres ubrugbar til krigstjeneste straffes med fængsel indtil 2 aar.

Paa samme maade straffes den, som ved at foregive sygdom eller legemsfeil søger at unddrage sig fra militær tjeneste, eller som medvirker hertil.'

Den tyska rätten innehåller ännu strängare bestämmelser i ämnet. — I 143 § av 'Strafgesetzbuch für Das Deutsche Reich vom 31. Mai 1870', stadgas sålunda:

'Wer in der Absicht, sich der Erfüllung der Wehrpflicht ganz oder teilweise zu entziehen, auf Täuschung berechnete Mittel angewendet, wird mit Gefängnis bestraft; auch kann auf Verlust der bürgerlichen Ehrenrechte erkannt werden.

Dieselbe Strafvorschrift findet auf den Teilnehmer Anwendung.»

En bestämmelse av liknande innehåll förefinnes i § 83 av 'Militär-Strafgesetzbuch für Das Deutsche Reich vom 20. Juni 1872', som är så lydande:

'Wer in der Absicht, sich der Erfüllung seiner gesetzlichen oder von ihm übernommenen Verpflichtung zum Dienste ganz oder teilweise zu entziehen, ein auf Täuschung berechnetes Mittel angewendet, wird mit Freiheitstrafe bis zu fünf Jahren bestraft; zugleich kann auf Versetzung in die zweite Klasse des Soldatenstandes erkannt werden.

Dieselbe Strafvorschrift findet auf den Teilnehmer Anwendung.'

Förste kammarmotionären utgick i sin ovannämnda motion från den åsikten, att det antal värnpliktiga, som vid inskrivningsförrättningarna frikallas från värnpliktens fullgörande, är relativt stort, samt från den på en del håll bland allmänheten gängse uppfattningen, att många av dessa frikallelser skulle hava meddelats utan att skäl därför förelegat och berott på svek från de prövades sida.

I båda kamrarnas utskottsbetänkanden medgavs, att svekfulla försök att undandraga sig värnpliktstjänsten förekommit, men dels ansåg man, att dessa fall i och för sig vore fåtaliga, och dels hoppades man, att de nya föreskrifterna rörande läkarebesiktningarna vid inskrivningarna skulle ännu reducera antalet av dylika fall.

De nya bestämmelserna komma att medföra en minskning av antalet frikallade dels på den grund, att ett större antal än hittills av de med vissa kroppsfel behäftade värnpliktiga komma att inskrivas såsom dugliga till viss vapentjänst och såsom icke vapenföra, och dels på den grund, att uppskov med inskrivning säkerligen kommer att meddelas i avsevärt större utsträckning än hittills. Svekfullt undandragande från

värnpliktstjänst kan däremot genom dessa föreskrifter icke med säkerhet förebyggas, än mindre komma de givetvis att ha något inflytande på försöken därtill.

Under debatten i andra kammaren vid behandlingen av omfördä motion hänvisades till bestämmelsen i § 17 av kungl. kungörelsen den 22 januari 1915 angående undersökning av värnpliktiga, vilken är av följande lydelse: 'Värnpliktig, som vid besiktning genom svekfulla försök att undandraga sig krigstjänst eller på annat sätt så försvårar undersökningen, att det icke med säkerhet kan avgöras, till vilken av de i § 10 angivna grupper, han rätteligen kan hänföras, inskrives såsom vapenför i all vapentjänst för att efter inställelsen till tjänstgöring närmare undersökas'. Med denna bestämmelse träffas sålunda den, som gör svårigheter vid undersökningen. Emellertid är det långt ifrån nödvändigt, att ett svekfullt försök att undandraga sig värnplikten behöver bestå i någon åtgärd vid undersökningstillfället, som försvårar utförandet av undersökningen. Lyckas det bedrägliga försöket är vederbörande utan vidare frikallad. Om han inskrives sedan han avslöjats, har hans bedrägeriförsök ingen påföljd. Om han vid inskrivningsförrättningen föranlett nog så stora svårigheter, men, inskriven på grund av sitt bråk, efter inställelsen till tjänstgöring utan vidare svårighet avslöjas, torde hans svekfulla försök icke heller hava någon påföljd.

Såvitt oss är känt, hava stympningar i syfte att undgå värnplikstjänst icke förekommit. Emellertid torde de i pressen omnämnda tandutdragningar, som i en trakt av vårt land skulle ha förekommit i syfte att undandraga vederbörande värnpliktstjänst, tangera detta begrepp.

Då man med allt skäl riktar sig emot simulationen, bör man emellertid icke överdriva förekomsten av densamma. Under debatten i kamrarna anfördes exempel på att den allmänna rättskänslan känt sig upprörd över att vissa, enligt allmän uppfattning fullt friska ynglingar frikallats. Ofta hör man uttalas förtrytelsen över att skyttar med skyttmärken och idrottsmän med idrottsmärken kunnat frikallas. Det är uppenbart, att personer tillhörande båda dessa kategorier kunna vara behäftade med sjukdomar eller kroppsfel, som göra dem till krigstjänst odugliga, och att en yngling, som av sin omgivning bedömes såsom fullt frisk, vid läkarundersökningen kan finnas på grund av kroppsfel oförmögen till krigstjänst. Om man sålunda måste räkna med att antalet simulanter icke på långt när är så stort, som allmänheten är benägen antaga, så torde det å andra sidan icke kunna förnekas, att simulationsförsök förekomma och att de trots all noggrannhet och vaktsamhet från de undersökande läkarnas sida någon gång kunna lyckas.

Om simulationsfall hittills förekommit, så finnes det givetvis all anledning antaga, att sådana efter den utsträckta värnpliktstjänstgöringen skola bli allmänna. Härvid måste dock framhållas, vilket även under debatten i kamrarna påpekades, att synnerligen ofta hos den, som, vid första påseende, till synes oberättigat, begär frikallelse, finnas kroppsfel, som utgöra grund för hans begäran och som utan någon brottslig avsikt överdrivas.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framhöll i sitt ovanintagna utlåtande, att simulationsförsök förekomma och att de dels medföra svårigheter för militärläkarkåren, dels innebära ett moraliskt lyte, som skadar uppfattningen bland de värnpliktiga, även där de, såsom vanligen torde vara fallet, avslöjas.

För undertecknade synes det otvivelaktigt, att en lucka i lagstiftningen föreligger uti nu förevarande hänseende. Denna vår uppfattning bestyrkes jämväl av krigslagstiftningskommitténs och lagrådets ovan nämnda uttalanden. Det synes kunna ifrågasättas huruvida icke de norska bestämmelserna i ämnet, på sätt krigslagstiftningskommittén och lagrådet antytt, lämpligen böra tjäna till förebild vid en blivande revision av den svenska lagstiftningen på förevarande område.»

Nu gällande strafflag för krigsmakten av den 23 oktober 1914 innehåller i § 59 en bestämmelse, enligt vilken krigsman, som genom stympning eller annorledes uppsåtligen gör sig oduglig till uppfyllande av sin krigstjänstskyldighet under längre eller kortare tid, straffas med fängelse eller straffarbete i högst två år. Såsom motionärerna åberopat, framhölls vid granskningen inom lagrådet av motsvarande bestämmelse i det av 1901 års krigslagstiftningskommitté uppgjorda förslaget till nämnda lag, att dylik gärning, på sätt jämväl kommittén anmärkt, syntes böra föranleda ansvar, även då den beginges av annan än krigsman i syfte att göra sig oduglig till krigstjänstskyldighet samt att förty i allmänna strafflagen borde införas ett stadgande av innebörd, att envar, som på ovan angivet sätt, i uppsåt att undandraga sig sin värnplikt gjorde sig oduglig till krigstjänst, därför underkastades lämpligt ansvar. Med anledning härav framlade Kungl. Maj:t, i samband med förslaget till ny strafflag för krigsmakten, för 1914 års senare riksdag förslag till ändrad lydelse av 8 kapitlet 26 § strafflagen, vilket förslag med någon jämkning antogs av riksdagen och den 23 oktober

*Utskottets
yttrande.*

1914 upphöjdes till lag. I detta lagrum stadgas straff — fängelse eller straffarbete i högst sex månader — för den, som i uppsåt att undandraga sig sin värnplikt genom stympning eller annorledes gjort sig oduglig till uppfyllande, under längre eller kortare tid, av den krigstjänstskyldighet, som eljest skolat av honom fullgöras. I den mån motionärernas hemställan kan anses hava avsett åtgärder mot förfarande, som i nämnda lagrum omförmäles, torde densamma härmed vara av utskottet besvarad.

Vad härefter angår den fråga, som motionärernas framställning huvudsakligen torde avse, eller åtgärder mot simulation i egentlig mening, så har även detta spörsmål tidigare varit föremål för riksdagens behandling. Såsom motionärerna erinrat hemställdes vid 1915 års riksdag i motion inom första kammaren, att kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga. Syftet med motionen angavs vara, att förhindra försök att vid inskrivningsförrättning eller efter inryckningen till vapenövning genom simulerande av kroppsfel eller sjukdom vinna frikallelse från militärtjänst.

Det tillfälliga utskott, dit motionen hänvisats, yttrade i avgivet utlåtande bland annat:

»Om ock exempel icke saknas, att värnpliktig genom simulation söker undandraga sig ifrågavarande medborgerliga plikt, synes det dock som om motionären företrädde en alltför pessimistisk uppfattning av förhållandena. Det förefaller som om motionärens framställning vore tillämplig mera på tider, som varit, än på dem, som nu äro.

Tidigare torde helt visst icke sällan förekommit, att värnpliktige vid inskrivningarna sökte simulera kroppsfel eller sjukdom i syfte att frikallas från militärtjänst. Liksom vederbörande myudigheter väl då voro mindre stränga än i våra dagar, möjliggjorde då gällande, tillämpliga författningar icke såsom nu ett effektivare förfaringsätt i fall, då det kunde synas tvivelaktigt, huruvida simulation förelåg eller ej.

Numera inskrivas, såsom känt torde vara, alla de, som icke uppenbarligen böra kasseras. I fall, där tvëksamhet råder om den inskrivningsskyldiges tjänsteduglighet, kan antingen uppskov med inskrivningen beviljas till det år, under vilket den värnpliktige fyller 24 år — ett förfarande, som är tillämpligt, därest kassationsorsaken, såsom vid försenad kroppsutveckling och dylikt, förmodas vara av övergående

natur — eller ock inskrives den värnpliktige för att sedermera efter någon tids deltagande i vapenövningarna vid förnyad besiktning definitivt frikallas eller förklaras tjänsteduglig. Enligt gällande bestämmelser skall sådan besiktning hava ägt rum en månad efter rekrytskolans början.

Det torde vara uppenbart, att under sådana förhållanden eventuella simuleringsförsök måste hava mycket små utsikter att lyckas, och frestelsen att på sådant sätt söka undandraga sig värnpliktstjänstgöringen förefaller att vara skäligen ringa.

Utskottet kan sålunda icke till fullo dela den uppfattningen, att de frikallade skulle kunna i nämnvärd omfattning genom oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd i förening med en ofta avsiktligt framkallad opasslighet av övergående art lyckas duperera vederbörande läkare. Däremot lär icke kunna förnekas, att denna uppfattning bland allmänheten icke är sällsynt.

Utskottet förklarade sig dock icke vilja förneka, att simulationsförsöken någon gång kunnat lyckas, men ansåg sig utskottet likväl icke kunna förorda några som helst straffbestämmelser, tillämpliga å simulanter i denna deras egenskap, i synnerhet enär, såsom torde vara känt, mången vid inskrivningsförrättningarna i god tro föregåve sig lida av sjukdom, som, om den vore för handen, vore kassationsorsak. Utskottet hemställde fördenskull, att motionen icke måtte bifallas.

Första kammaren beslöt emellertid att, med avslag å utskottets hemställan, bifalla motionen.

Sedan frågan med anledning härav kommit under andra kammarens behandling, yttrade det kammarens tillfälliga utskott, till vilket motionen remitterats, i sitt utlåtande bland annat: Utskottet ville ej förneka, att det i enstaka fall lyckats inskrivningsskyldiga att genom simulation vinna befrielse från värnpliktens fullgörande. Dock torde ingen kunna påstå, än mindre visa, att detta förekommit i någon större skala; och kunde det för övrigt icke gärna tänkas, att personer med normalt hälsotillstånd annat än i undantagsfall skulle kunna genom falska uppgifter till undersökningsläkaren förskaffa sig frikallelse. Utskottet medgäve, att frikallelse tidigare meddelats i fall, där så icke bort ske. Sålunda hade ofta hänt, att personer, som av en eller annan möjligen övergående anledning såsom tillfällig sjukdom eller försenad kroppsutveckling vid inskrivningsförrättning befunnits till tjänstgöring oförmögna eller olämpliga, frikallats från krigstjänst, då i stället bort meddelas uppskov till nästföljande års inskrivningsförrättning. Denna oegentlighet, vartill grunden torde hava varit att söka däri, att 1901

års värnpliktslags stadgande om uppskov för sådana fall närmast avfattats såsom en undantagsbestämmelse, hade emellertid undanröjts genom nya värnpliktslagens föreskrift, att beträffande sådana personer uppskov till nästföljande inskrivningsförrättning ovillkorligen skulle meddelas. Även torde vissa bestämmelser i kungl. kungörelsen den 22 januari 1915 angående läkareundersökning av dem, som söka fast anställning vid krigsmakten, samt av värnpliktiga komma att nedbringa antalet från militärtjänst frikallade. Vad anginge sådana fall, då redan inskrivna, vapenföra eller icke vapenföra, söka genom simulation bliva frikallade, torde vederbörande militärläkare hava möjlighet att å lägerplatsen genom noggranna observationer utröna, i vad mån föregivna sjukdomsfall äro verkliga eller endast simulerade. Utskottet hemställde därför, att andra kammaren ej måtte biträda första kammarens beslut.

Denna framställning bifölls av kammaren, vadan frågan således för nämnda riksdag förfallit.

Såsom jämväl under frågans tidigare behandling framhållits, saknas ingalunda fall av försök att vid inskrivningsförrättning, således innan ännu någon militärtjänstgöring börjat, genom föregivande av kroppsfel eller sjukdom vinna befrielse från värnpliktens fullgörande och torde även hava förekommit, att sådana försök lyckats. Ett dylikt försök är för närvarande straffritt, och den enda påföljden av upptäckt är, att han varder inskriven såsom tjänsteduglig. Försöket innefattar emellertid ett svikligt förfarande i uppsåt att undandraga sig en lagstadgad förpliktelse mot det allmänna och bör redan ur denna synpunkt icke lämnas onäpst. Men det har även i åtskilliga hänseenden menliga verkningar, som ingalunda böra tålas utan att samhället på lämpligt sätt reagerar däremot. Förekomsten av simulanter måste i avsevärd grad försvåra och fördröja arbetet vid inskrivningsförrättningarna; i den allmänna meningen kommer simulation att framstå såsom en ursäktlig eller åtminstone icke i alltför hög grad förkastlig gärning; frestelsen att försöka på dylikt sätt vinna befrielse från värnplikten ökas i samma mån som det blir känt, att detta förut lyckats; misstankar uppstå och spridas om att simulation förekommit vid frikallelser, som skett på fullt giltiga grunder.

Det har sagts, att kriminalisering av simulation vid inskrivningsförrättning skulle vara mindre av nöden, sedan genom kungl. kungörelsen den 22 januari 1915 angående undersökning av värnpliktiga blivit stadgat, att värnpliktig, som vid besiktning genom svekfulla försök att undandraga sig krigstjänst eller på annat sätt så försvårar undersök-

ningen, att det icke kan med säkerhet avgöras, till vilken grupp han rätteligen bör hänföras, inskrives såsom vapenför i all krigstjänst för att efter inställelsen till tjänstgöring närmare undersökas. Men även om härigenom åtskilligt vinnes i syfte att förebygga simulation, kan det dock icke anses tillräckligt. Lyckas simulanten att vid inskrivningsförrättningen föra förrättningsmännen bakom ljuset, så har det svikliga förfarandet ingen påföljd för honom, utan han har definitivt vunnit sitt mål. Varder han åter inskriven och, sedan han inkallats till tjänstgöring, efter någon tids undersökning avslöjad, så har en dyrbar övningstid helt eller delvis för honom gått förlorad och staten fått vidkännas kostnader utan den motsvarande fördel, som hans normala tjänstgöring skulle inneburit. Ur en annan synpunkt kan även erinras, att en alltför utsträckt användning av den i ovan åberopade kungörelse stadgade inskrivning för vidare undersökning icke är utan betänklighet. Mönstringspliktiga, som verkligen äro till krigstjänst odugliga, och därför hava befogade anspråk på att utan vidare frikallas, kunna komma att betungas med inställelse vid värnpliktsövning för vidare och slutlig undersökning. Det kan inträffa, att åtskilliga av dessa senare tillskyndas kostnader, besvär och obehag, som kunnat besparas dem, om vid inskrivningsförrättning förrättningsmännens tid och uppmärksamhet icke måst i mera avsevärd grad ägnas åt simulanter. Ur alla dessa synpunkter måste ett lämpligt straff för simulation vid inskrivningsförrättning i syfte att undgå inskrivning vara väl motiverat.

Vad därefter angår simulation under utbildningstiden, i syfte att tillfälligt vinna befrielse från tjänstgöring, så lärer sådan ofta förekomma. I de i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses årsberättelser refererade årsrapporterna från de olika truppförbandens läkare framhålls från många truppförband år efter år, att vid de under vapenövningarna dagligen förekommande sjukvisitationerna ett stort antal värnpliktiga, stundom bortåt 25 procent av det inneliggande manskapet, pläga anmäla sjukdom i tydligt syfte att åtminstone undgå några timmars eller någon dags tjänstgöring; att i allmänhet det övervägande flertalet utan tvekan kan utmärkas som simulanter; att de subjektiva obehagen av befintliga sjukdomssymptom pläga överdrivas, ofta på det mest påfallande sätt; samt att tilloppet vid sjukvisitationerna särskilt ökas, då någon mera ansträngande övning förestår. Berättelserna omtala jämväl en del fall, där värnpliktiga, som vid inryckningen uppgivit sig lida av en eller annan sjukdom, vilken dock, oaktat noggrann undersökning och ofta långvarig sjukbehandling, icke

kunnat konstateras, slutligen blivit, stundom genom efterforskningar i hemorten, avslöjade som simulanter.

Nu berörda spörsmål uppmärksammades i det utlåtande, som lagrådet avgav den 7 februari 1914 över det då föreliggande förslaget till strafflag för krigsmakten. Erfarenheten hade visat — heter det i sagda utlåtande — att i mycket stor utsträckning krigsmän söka komma från tjänstgöringsskyldighet genom att föregiva sjukdom eller fel, som skulle omöjliggöra sådan. Understundom antog dylika företeelser en rent av epidemisk karaktär. Olika meningar torde råda därom, huruvida med gällande lagbestämmelser sådan simulation skulle kunna bestraffas. Det syntes fördenskull lagrådet lämpligt att — såsom t. ex. skett i den norska lagen — ett stadgande infördes, som omedelbart avsåge detta fall. Och tillade lagrådet, att högre straff än disciplinstraff icke syntes böra bestämmas och att mål om simulation lämpligen alltid borde gå till domstol.

Frågan huruvida enligt den nya strafflagen för krigsmakten simulation under tjänstgöringstid kan bestraffas, torde kunna bli föremål för olika meningar. I det förslag till denna strafflag, som förelades 1914 års riksdag, fanns i § 116 upptagen en bestämmelse, som otvivelaktigt skulle kunnat i dylikt fall tillämpas och som stadgade straff för den, som i angelägenhet, som rörde tjänsten, genom osann uppgift eller annorledes sökte vilseleda överordnad eller annan, som vore behörig att infordra eller mottaga meddelande i sådan angelägenhet. Men denna bestämmelse blef av riksdagen utesluten. Vid sådant förhållande lär spörsmålet om simulationens straffbarhet bli beroende av uppfattningen om innebörden av 129 § i gällande lag. Denna paragraf stadgar straff för krigsman, som uppsåtligen, på annat sätt än annorstädes i lagen sägs, begår förbrytelse i sitt ämbete eller sin tjänst för egen fördel eller för att annan gynna eller skada eller eljest till kränkning av allmän eller enskild rätt eller säkerhet eller uppsåtligen i avsikt, som sagd är, underlåter sin ämbets- eller tjänsteplikt; och den frågan kan uppkastas, huruvida vid fall av simulation en »förbrytelse» i ämbete eller tjänst föreligger. Det torde ej vara uteslutet, att nämnda lagrum skulle komma att i regel anses tillämpligt å simulation och straff för sagda åtgörande alltså utmätas enligt samma lagrum. Vid tillämpning av förut gällande strafflag för krigsmakten har nämligen straff för simulation blivit av krigshovrätten ådömt enligt 143 § nämnda lag, vilken paragraf i fråga om brottsbeskrivningen överensstämmer med förutnämnda 129 § i nya lagen. Men kommer 129 § i nya lagen att tillämpas vid fall av simulation, så torde straffet bli strängare än som

kan anses skäligt. Straffsatsen i nämnda § är nämligen för manskap straffarbete i högst två år eller fängelse eller, där brottet skedde av förhastande och ingen eller ringa skada därav kom, disciplinstraff. Såsom normalt straff för simulation skulle man då hava att för vanliga fall räkna med urbota straff, under det att — såsom ovan nämnts — lagrådet ansett straffet böra stanna vid disciplinstraff.

Med hänsyn till nu berörda förhållanden synes det vara önskvärt, att i strafflagen för krigsmakten bleve inryckt ett stadgande, som direkt inriktades mot simulation av krigsmän. Redan det, att därigenom bleve klart och oemotsägligt fastslaget, att simulation är en straffbar handling, skulle säkerligen hos de värnpliktiga verka en riktigare uppfattning om gärningens verkliga innebörd och en större betänksamhet att inlåta sig på densamma. En minskning av simulationsförsöken skulle i avsevärd grad från militärläkaren avlyfta den misstänksamhet mot förekommande sjukänmälningar, som nu ej sällan förefinnes. Hans tid skulle icke i den omfattning, som nu ofta är fallet, tagas i anspråk för undersökning av föregivna sjukdomsfall utan kunna till bättre fromma ägnas åt de verkligt sjuka. För den militära utbildningen och disciplin^{en} är det givetvis av största vikt, att tjänstgöringen, så långt möjligt är, fullgöres i avsedd omfattning.

Då utskottet på dessa grunder förordar införande i strafflagen för krigsmakten av ett stadgande, som direkt riktar sig mot försök av krigsmän att genom föregivande av sjukdom eller kroppsfel undandraga sig tjänstgöring, vill utskottet emellertid tillika uttala, dels att den oriktiga uppgiften givetvis måste hava blivit lämnad mot bättre vetande för att kunna till ansvar föranleda, dels att ansvaret torde böra stanna vid disciplinstraff, dels ock att simulationsbrott städse böra hänskjutas till domstols avgörande.

På grund av vad sålunda blivit anfört får utskottet i anledning av motionerna hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke i lagstiftningen böra införas stadganden om straff för simulation av inskrivningsskyldig vid inskrivningsförrättning eller av krigsman under vapenövningstiden, samt för riksdagen framlägga det

förslag, vartill Kungl. Maj:t kan finna anledning föreligga.

Stockholm den 2 maj 1916.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.

Reservation

av herrar *Schotte, Lindqvist* i Stockholm, *Karlsson* i Fjäl, *Borg* och *Lindqvist* i Kosta, som anført:

Förevarande motioner avse huvudsakligen att vinna strafflagsbestämmelser mot s. k. simulation bland inskrivningsskyldige och värnpliktige. De hänföra sig närmast till två skilda fall, simulation för att undgå värnplikt och simulation vid sjukvisitation av värnpliktiga.

Beträffande frågan om kriminalisering av simulation vid inskrivningsförrättning avses, att bestämmelser härom skola inflyta i allmänna strafflagen. Det må vara sannolikt, att ett och annat försök att genom simulering av visst lyte eller genom uppgivande av viss åkomma vilseleda läkaren vid inskrivningsförrättning förekommit; och dessa försök äro tydligtvis i hög grad klandervärda. Men efter vad vid utskottsbehandlingen framgått torde man kunna påstå, att dylika försök hava mycket små utsikter att lyckas. Vederbörande militärläkare hava många sätt att komma dylik simulation på spåren, och återopade kungörelsen av den 22 januari 1915 är också en icke ringa garanti för, att simulation icke skall lyckas. Utskottets erinringar mot de anordningar, den nämnda kungörelsen anbefaller samt utskottets uttalande om, att ett strafflagshot i stället borde tillgripas, äro ingalunda obestridliga. De torde närmast vara ett uttryck för utskottsmajoritetens allmänna förkärlek för och tilltro till strafflagsparagrafer. Huru som helst — enligt vår mening bör nu förevarande spörsmål icke upptagas fristående för sig utan ägnas skäligen uppmärksamhet i samband med den pågående revisionen av allmänna strafflagen. Några vådor av att vi hittills ej haft den nu berörda simulationen kriminaliserad eller några fall, som skulle göra detta spörsmåls upptagande nu aktuellt eller dess snara lösning,

utan samband med andra strafflagsspörsmål på liknande områden, behövt, hava i alla händelser icke påvisats. I nu förevarande delar av motionerna hava vi således icke kunnat finna fog för, att riksdagen nu beslutar avlåtande av en särskild skrivelse till Kungl. Maj:t.

Återstår då det andra slaget av simulation eller simulation vid sjukvisationer under utbildningstiden i syfte att tillfälligt vinna befrielse från tjänstgöring. Med avseende härå har i utskottet upplysts, att militärläkarekåren på nu förevarande område emellanåt är försatt i en svår och ofta obehaglig situation. Vid förestående särskilt ansträngande fältövningar eller sträng köld vore sjukanmälningarna ofta mycket talrika. En benägenhet fanns därvid hos många värnpliktiga att förstora sjukdomssymptomen och att åberopa smärre skador för sjukskrivning. Detta frekventerande av sjukvisationerna skulle vara särskilt utbrett i vissa trakter, framför allt i städer och fabriksamhällen. För militärläkarne vore det en stor betydelse att kunna få bukt med det nämnda oskicket, som på oskäligt sätt betungade och försvårade läkarens verksamhet och ofta hindrade honom att ägna sig åt de allvarligare fallen. Det enda verksamma botemedlet mot dylika försök att slippa ifrån tjänstgöring vore, enligt vad som uttalats av den militärläkare, som i ärendet biträtt utskottet, att straff i disciplinväg kunde, på anmälan av militärläkaren, omedelbart ådömas och verkställas.

Då emellertid utskottet uttalat, att fråga om straff för nu förevarande simulation alltid bör hänskjutas till domstol, torde effekten av en uttrycklig kriminalisering av dylik simulation icke böra överskattas. Det är uppenbarligen allenast det mera summariska förfarandet gent emot simulanterna, som man har tilltro till på militärläkarehåll. Överhuvud måste det vara ganska vanskligt bedöma, om verklig simulation föreligger eller ej. Om en viss konstaterad åkomma bör föranleda sjukskrivning eller anses icke hindra deltagande i övningarna, bedömes säkerligen emellanåt olika av olika läkare. Den värnpliktige känner sig ofta oviss, om vissa smärtförmimmelser eller dylikt kunna vara till men för honom vid en särskilt ansträngande övning. En sjukanmälan sker också emellanåt i följd av att vederbörande — ganska förklarligt för resten — ofta har en benägenhet att inför sig själv överdriva en yttre eller inre skada, som han kan ha ådragit sig, och obehaget, kanske faran, därav under en viss tjänstgöring. Men att betrakta dylikt såsom straffbar simulation är ingalunda alltid befogat. Gränserna äro här ofta så flytande, att största varsamhet är av nöden. Ej heller hava militärläkarnas undersökningar alltid varit förrättade med sådan omsorg, att man kan ge dem ett obetingat vitsord. Dagspressen har lämnat

ganska upprörande exempel på bristfälliga läkarundersökningar och följderna därav.

Med det nu anförda hava vi emellertid icke velat bestrida, att fall förekommit, där värnpliktiga söka med förkastliga medel eller direkt osanna uppgifter vinna befrielse från en förestående mer ansträngande tjänstgöring, t. ex. en fälttjänstövning, och att de många sjukanmälningarna äro till besvär, obehag och hinder för militärläkarna. Siffrorna på dylika sjukanmälningar äro här och var så höga, att de visa, att man flerstädes bland de värnpliktige uppenbarligen ej har en rätt uppfattning av dessa anmälningar, att man ådagalägger en klandervärd klemighet och ibland rent av vidtager förkastliga försök att slippa undan sina tjänstgöringsplikter. Men dessa yttringar bekämpas enligt vår mening icke uteslutande eller främst genom att tillskapa ett nytt direkt straffhot. Verksamare medel äro säkerligen att överhuvud söka ingjuta hos de värnpliktige en god anda och ett riktigt känt ansvar för deras skyldigheter, att förehålla vederbörande det oriktiga i att göra sjukanmälningar utan trängande behov och det nödvändiga i att träna sig för strapatser, o. s. v. Vidare tilläventyrs också genom andra åtgärder från militärbefällets sida, så att tjänstens intressen kombineras med den värnpliktiges egna.

Att nu berörda åtgärder visat sig verksamma för minskande av sjukanmälningarna torde också framgå av, att antalet dylika anmälningar vid en del regementen är ganska litet, medan det på andra springer upp till mycket höga siffror — något som måste innebära, att man redan nu sitter inne med möjligheter, blott de lämpligt utnyttjas, att bringa ned sjukanmälningarna till normala proportioner.

Det är av utskottet framhållet, att möjligheter torde förefinnas att redan nu kunna bestraffa simulation av nu förevarande slag, men att straffet då skulle bli alltför högt. Vi våga icke uttala någon bestämdare mening härom, men det kan ifrågasättas, huruvida det i allt fall icke är lämpligare att kunna med ett straff, låt vara väl strängt, drabba någon synnerlig grov art av simulation än att genom nya lagbestämmelser få infört ett särskilt, om ock lindrigare, straff för all s. k. simulation, ett straff, som ofta torde komma att påfordras, men som också kan ofrivilligt missbrukas och föranleda högst beklagliga följder.

I allt fall skall det vara mycket starka skäl, som kunna föranleda riksdagen att nu uttala sig för ändring i en lag, som först med detta år trätt i tillämpning. Ätminstone har man på det håll, därifrån utskottsmajoritetens beslut dikterats, hittills alltid hyst motvilja mot att ändra lagar, som nyligen tillkommit. Näppeligen har det någonsin före-

kommit, att ändring av riksdagen begärts i en lag, som ej varit i tillämpning 3 månader. Men i fråga om krigslagstiftningen synes den nyssberörda motviljan mot ändringar icke alls förefinnas hos den annars så betänksamma utskottsmajoriteten — och det kan vara gott att konstatera detta.

Då slutligen andra kammaren vid fjolårets riksdag, med den stora majoriteten av 132 röster mot 56, avslog en motion i liknande syfte som de nu föreliggande, har så mycket mindre skäl syntes oss förefinnas för att nu intaga en annan ståndpunkt, som inga som helst nyinträdda förhållanden, som kunnat föranleda härtill, hava påvisats.

Vi påyrka därför,

att förevarande motioner, I nr 75 och II nr 121, måtte varda av riksdagen avslagna.
